

2025-10-29

Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Lise Donovan
070-28 56 210
lise.donovan@tco.se

Remissvar angående betänkandet Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens (SOU 2025:63)

S2025/01126

TCO har beretts tillfälle att inkomma med yttrande över betänkandet *Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens*, SOU 2025:63, och inkommer härmed med yttrande över de delar av utredningen som är av särskilt intresse för TCO.

TCO konstaterar att yrkesroller inom hälso- och sjukvården har förändrats och utvecklats över tid och att professionerna har fått nya och mer avancerade ansvarsområden och ökade kunskapskrav.

TCO, som hade förhoppningar om att utredningen skulle komma med förslag som gav ett starkt stöd till denna utveckling av hälso- och sjukvården, måste tyvärr uttrycka sin besvikelse, och framför därför följande synpunkter på några av utredningens bedömningar och förslag.

Flertalet av utredningens bedömningar när det gäller den nya ordning som föreslås i betänkandets avsnitt 8.5 om Vårdprofessionslyftet delas inte av TCO. Om regeringen ändå skulle gå vidare med Vårdprofessionslyftet anser TCO att det är av största vikt att införandet föregås av en ny utredning, såsom det också föreslås i betänkandet, och att den nya utredningen även analyserar konsekvenserna för professionerna och patienterna. En sådan utredning bör i så fall tillsättas omgående.

När det gäller ytterligare synpunkter på avsnitt 8.5 hänvisar TCO till Vårdförbundets remissvar.

TCO *avstyrker*, liksom Vision och Unionen, utredningens förslag om att inte införa en skyddad yrkestitel för tandsköterskor.

TCO *avstyrker* därutöver, liksom Vision, utredningens förslag om att de medicinska vårdadministratörerna inte ska få en skyddad yrkestitel.

TCO hänvisar i övrigt till detta remissvars bilagor som innehåller yttranden från tre av TCO:s medlemsförbund. Yttrandena kommer från Vårdförbundet (bilaga 1), Vision (bilaga 2) och Unionen (bilaga 3 och 4).

TJÄNSTEMÄNNENS CENTRALORGANISATION

Therese Svanström
Ordförande

Lise Donovan
Jurist

Socialdepartementet

Remissvar – Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens – utifrån hälso- och sjukvårdens och tandvårdens behov (SOU 2025:63)

Vårdförbundet har beretts tillfälle att lämna synpunkter på betänkandet Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens – utifrån hälso- och sjukvårdens och tandvårdens behov och redogör i remissvaret för Vårdförbundets syn på förslagen i betänkandet.

Vårdförbundet är ett yrkesförbund som tillvaratar medlemmarnas fackliga intressen och utvecklingen av professionerna för legitimerade barnmorskor, biomedicinska analytiker, röntgensjuksköterskor och sjuksköterskor. Förbundet har 117 000 medlemmar, varav 92 000 är yrkesverksamma inom hälso- och sjukvård. Vårdförbundet arbetar för en personcentrerad, säker och nära vård samt en jämlik hälsa.

Vårdförbundets allmänna synpunkter

Utredningen har gjort ett gediget arbete med att lyssna in olika perspektiv genom att skicka ut enkäter med uppföljande möten med respektive organisation.

Vårdförbundet är kritiskt till att utredningen inte lägger några skarpa förslag som stödjer utvecklingen av hälso- och sjukvården för att möta den reformering som pågår. Därutöver hade förslag som säkrar patientsäkerheten genom att tillse behovet av fler reglerade specialistutbildningar. Vårdförbundet anser även att regeringen omgående behöver tillsätta den utredning som föreslås i betänkandet.

Yrkesroller förändras och utvecklas över tid och professionerna inom hälso- och sjukvården fått nya och mer avancerade ansvars- och kunskapsområden. Det har inneburit ett utökat behov av kompetensutveckling och fortbildning. I konkurrensen om den framtida arbetskraften är det viktigt att yrkena är attraktiva, att karriärvägarna är tydliga samt att kunskapsområdena beforskas. Hälso- och sjukvården behöver medarbetare idag som kan utveckla morgondagens verksamhet genom framtagande och implementering av ny forskning.

Vårdförbundet är berett att vara en aktiv part i framtida statliga initiativ för att möta morgondagens behov. Hälso- och sjukvårdssystemet behöver vara robust för att hantera framtida kriser. Systemet behöver även vara resiliert med förmågan att anpassa sig till förändringar.

Vårdförbundets synpunkter på bedömningar och förslag

6.3.1 Utgångspunkter avseende yrkesreglering

Utredningens bedömning: De principer och kriterier som ligger till grund för bedömningen av vilka yrkesgrupper som ska vara reglerade är väl etablerade, ändamålsenliga och tillämpas alltiämt. Utredningen ser därför inget behov av att ändra dem.

Vårdförbundet instämmer i utredningens bedömning och ställer sig bakom det faktum att utredningen utgått från de kriterier som idag ligger till grund för legitimation och skyddad yrkestitel. Detta eftersom kriterierna beaktar aspekter som patientsäkerhet, yrkesrollens innehåll, utbildningsnivå och internationella förhållanden. Därutöver bidrar kriterierna till att förhindra vilseledande användning av olika yrkestitlar, garantera rätt utbildning och skydda de som utövar arbetet och allmänheten.

6.3.7 Det saknas förutsättningar för att föreslå legitimation eller skyddad yrkestitel för ytterligare yrkesgrupper

Utredningens bedömning: Det finns ett antal yrkesgrupper som uppfyller vissa av kriterierna för legitimation. Utredningens bedömning är dock att legitimation inte bör införas för ytterligare yrkesgrupper.

Det finns inte heller förutsättningar för att införa skyddad yrkestitel eller någon annan form av behörighetsreglering för ytterligare yrkesgrupper.

Vårdförbundet instämmer i utredningens bedömning. En viktig aspekt är att det inte får bli en inflation i legitimerade yrken. Däremot ser Vårdförbundet ett behov av att reglerad specialistutbildning alltid följs av skyddad titel. Detta eftersom en skyddad titel tydliggör vilken kompetens den enskilde besitter och det underlättar i sin tur det interprofessionella teamarbetet och bidrar till ökad patientsäkerhet.

8.4.1 Utgångspunkter vid bedömning av behov av författningsreglerad vidareutbildning

Utredningens bedömning: Det finns skäl att överväga om det bör införas en författningsreglerad specialistkompetens eller författningsreglerad vidareutbildning för fler yrkesgrupper om följande förutsättningar är uppfyllda:

- Att det föreligger ett nationellt intresse att ha en tydligare ordning gällande vilka krav som ställs på en specialist yrkesverksam inom hälso- och sjukvården och tandvården och vilken kunskap en sådan specialist ska besitta.
- Att det finns ett behov av specialister inom den yrkesgruppen i hälso- och sjukvården och tandvården.
- Att det finns förutsättningar för att anordna och genomföra författningsreglerad vidareutbildning inom högskolan eller som specialiseringstjänstgöring.

Vårdförbundet instämmer i utredningens bedömning att det finns behov av författningsreglerade vidareutbildningar.

Däremot **ifrågasätter Vårdförbundets utredningens bedömning att det saknas förutsättningar** att föreslå författningsreglerad vidareutbildning för fler yrkesgrupper. Vårdförbundet anser att förutsättningarna bl.a. framgår av utredningens redovisning av

möten med arbetsgivare, professioner och patientorganisationer vilka samstämmt efterfrågar och ser behovet av specialister och specialistkompetenser.

8.4.7 Det saknas förutsättningar att föreslå författningsreglerad vidareutbildning för vissa yrkesgrupper

Utredningens bedömning: Författningsreglerade vidareutbildningar bör inte införas för apotekare, arbetsterapeuter, audionomer, avancerade specialistsjuksköterskor, biomedicinska analytiker, barnmorskor, dietister, fysioterapeuter, kiropraktorer, naprapater, optiker, receptarier, röntgensjuksköterskor och tandhygienister. Vidareutbildningen till avancerad specialistsjuksköterska bör ges som en uppdragsutbildning. En översyn av apotekar- och receptarieutbildningarna bör utredas i särskild ordning. Utredningen har inte tagit ställning till om ytterligare författningsreglerade vidareutbildning bör införas för undersköterskor, då det inte har ingått i utredningens uppdrag.

Vårdförbundet instämmer inte i bedömningen att det saknas förutsättningar att föreslå författningsreglerade vidareutbildning för barnmorskor, biomedicinska analytiker röntgensjuksköterskor och sjuksköterskor. Den pågående omställningen till en god och nära vård tillsammans med landets demografi och en åldrande befolkning med ökat vårdbehov förutsätter fler specialistutbildade medarbetare.

Vårdförbundet anser att reglerade specialistutbildningar behövs för biomedicinska analytiker, barnmorskor och röntgensjuksköterskor. För samtliga yrken, inklusive sjuksköterskor, behöver förutsättningarna för att genomgå en specialistutbildning förbättras. Syftet med regleringen är att den ska vara en kvalitetsgaranti i förhållande till patienter och allmänhet, för att kunna garantera viss kunskapsnivå och säkra patientsäkerheten. Specialiststudier lägger också en grund för vidare forskning. De reglerade specialistutbildningarna ska leda till skyddad titel. Sjuksköterskor behöver ofta söka tjänstledigt för att utbilda sig till specialist samt själv bekosta sin utbildning, vilket inte är rimligt eftersom det tar för lång tid att tjäna in vad det kostat att utbilda sig. Mot denna bakgrund väljer därför många att inte utbilda sig till specialister.

Med ett ökande antal äldre med stora vård och omsorgsbehov krävs nya roller och nya arbetssätt. Detta eftersom merparten av dessa äldre kommer att vårdas inom kommunal hälso- och sjukvård där kompetens i dagsläget är låg. Införandet av avancerade specialistsjuksköterskor blir därför en viktig pusselbit för att höja kompetensen inom kommunal hälso- och sjukvård. För att kunna inneha specialistbeteckningen avancerad specialistsjuksköterska, behövs både specialistsjuksköterskeexamen och masterexamen i omvårdnad, samt ett statligt reglerat fortbildningsprogram. Regeringen bör därför tillsätta en utredning för att få fram ett adekvat beredningsunderlag för en sådan reglering. Vårdförbundet anser därutöver att regeringen bör avsätta medel för ett pilotprojekt avseende införandet av avancerad specialistsjuksköterska i kommunal hälso- och sjukvård. Syftet med ett sådant pilotprojekt skulle vara att skapa en bättre förståelse för hur den nya yrkesrollen avancerad specialistsjuksköterska bidrar till en bättre kommunal hälso- och sjukvård.

Många länder har redan infört rollen som avancerad specialistsjuksköterska med goda resultat. Rollen har utvärderats i internationell forskning och utvärderingarna visar bl.a. att funktionen kan minska både vårdtiderna och reducera vårdens kostnader.

Vårdförbundet anser att rollen behöver införas i Sverige. När detta skett kommer avancerade specialistsjuksköterskor bidra till att stärka kvaliteten och patientsäkerheten i

kommunal hälso- och sjukvård men också för att förbättra kompetensförsörjningen samt att det skulle vara en viktig del i omställningen till en god och nära vård.

8.5 En ny ordning för att vidareutbilda vårdprofessioner med yrkesexamen på grundnivå bör utredas – Vårdprofessionslyftet

Utredningens bedömning: Det bör utredas om en ny ordning för vidareutbildning för vårdprofessioner med yrkesexamen på grundnivå ska införas i Sverige – ett så kallat "Vårdprofessionslyft".

Den nya ordningen innefattar att den yrkesverksamme vidareutbildas genom uppdragsutbildning, inom ramen för en utbildningsanställning. Staten står för uppköp av utbildning och lönekostnad och arbetsgivaren står för att anordna VFU. Det verksamhetsintegrerade lärandet, studieuppgifter och examensarbete knyts så långt det är möjligt till arbetsplatsnära utveckling och återkopplas till verksamheten.

Den nya ordningen bör enligt utredningens bedömning innebära:

- Att en myndighet får i uppdrag att köpa relevanta kurser och utbildningar från lärosäten.
- Att arbetsgivarna inom sektorn inrättar utbildningstjänster för vidareutbildning av vårdprofessioner med yrkesexamen på grundnivå, exempelvis sjuksköterska, arbetsterapeut, biomedicinsk analytiker eller fysioterapeut.
- Att arbetsgivaren anmäler utbildningstjänsten till den ansvariga myndigheten. Myndigheten bekräftar att plats för deltagande finns på den specifika vidareutbildningen och arbetsgivaren kan gå vidare med rekrytering till utbildningstjänsten.
- Att arbetsgivaren kan ansöka om statsbidrag för bland annat lönekostnader.
- Att den yrkesverksamme har en utbildningsanställning på heltid och arbetar 50 procent hos arbetsgivaren och läser vidareutbildningen med en studietakt på halvfart, det vill säga 50 procent.
- Att utreda om det arbete som utförs inom ramen för utbildningsanställningen bör/kan organiseras på så sätt att det är möjligt att tillgodoräkna arbetet som VFU, efter slutlig bedömning av lärosätet.
- Att det avsätts permanenta medel till Vårdprofessionslyftet.

Den föreslagna utredningen behöver även ta fram:

- Förslag på förordning om anordnandet och bedrivandet av uppdragsutbildning för vidareutbildning av vårdprofessioner med yrkesexamen på grundnivå.
- Förslag på förordning som innehåller bestämmelser om statsbidrag för vidareutbildning av vårdprofessioner med yrkesexamen på grundnivå.

Gällande yrkesprofessioner med yrkesexamen på grundnivå, förutom sjuksköterskor, behöver en sådan utredning även ta fram:

- Examensordning för yrkesexamen på avancerad nivå för de olika yrkesgrupperna som inte har författningsreglerad vidareutbildning i dag.

Vårdförbundet instämmer inte i utredningens bedömning och vi anser att UKÄ och Socialstyrelsen bör få ett gemensamt uppdrag att se över dagens reglering av specialistutbildningar för att anpassa dem till dagens och morgondagens behov.

Om regeringen går vidare med förslaget som benämns Vårdprofessionslyftet är det av största vikt att införandet föregås av en ny utredning som noga ser över konsekvenserna

för professionerna och för patienterna. Utbildningarna måste komma in i högskoleförordning med tydliga examensmål. Vidare är det av största vikt att nuvarande reguljära specialistutbildningarna finns kvar och att det finns en kvot för dess i eventuella uppdragsutbildningar.

Vårdförbundet anser även att det är av största vikt att säkerställa försörjningen av disputerade lärare.

Vårdförbundet tolkar förslaget om Vårdprofessionslyftet att det finns en risk att staten betalar för samma utbildning två gånger - en gång till lärosäten för att anordna utbildningar och sedan att SKR betalar för uppdragsutbildningar. Detta vore inte rimligt och behöver undvikas.

Vårdförbundet anser vidare att syftet med Vårdprofessionslyftet behöver tydliggöras och fastställas. Därutöver måste professionen få del av fortbildningen under betald arbetstid.

Vårdprofessionslyftet måste organiseras så att det råder balans mellan arbetsgivarnas och professionens behov. Det innebär bland annat att möjligheten till fortbildning inte enbart ska vara en arbetsgivarfråga. Vårdförbundet anser även att professionerna ska leda professionerna, vilket behöver genomsyra Vårdprofessionslyftet.

Inom ramen för överenskommelserna mellan staten och SKR om God och nära vård har medel under flera år avsatts för att förbättra möjligheterna för sjuksköterskor att vidareutbilda sig till specialistsjuksköterska. Det har framkommit i Socialstyrelsens uppföljningar av överenskommelserna att det behövs en långsiktighet i satsningen för att satsningen fullt ut ska kunna få avsedd effekt. Vårdförbundet menar därför att det är avgörande att satsningen fortsätter och om möjligt utökas. Vårdförbundet anser bl.a. att modellen, akademisk specialisttjänstgöring (AST) ska ingå i satsningen eftersom modellen bidrar till att fler vill utbilda sig till specialistsjuksköterska.

9.7.1 Vårdgivarens ansvar för att identifiera utbildningsbehov och ge möjlighet till regelbunden fortbildning behöver förtydligas

Utredningens bedömning: Vårdgivarens ansvar för att identifiera hälso- och sjukvårdspersonalens utbildningsbehov och ge möjligheter till regelbunden fortbildning behöver förtydligas.

Förtydligandet bör omfatta all hälso- och sjukvårdspersonal.

Utredningens förslag: Vårdgivaren ska identifiera hälso- och sjukvårdspersonalens utbildningsbehov och ge möjlighet till regelbunden fortbildning i en sådan omfattning som leder till att kravet på god vård i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) respektive tandvårdslagen (1985:125) upprätthålls.

Att begreppet fortbildning ska definieras.

Vårdförbundet instämmer i utredningens bedömning och tillstyrker utredningens förslag. Vårdförbundet anser att det är av vikt att vårdgivaren identifierar utbildningsbehovet och ger möjlighet till regelbunden fortbildning. Detta ligger i linje med betänkandet Framtidens specialistsjuksköterska - en ny roll, nya möjligheter (SOU 2018:77) förslag att förstärka PSL med en skrivning om vårdgivarens ansvar att ge förutsättningar till individen att ta ansvaret för och fullfölja sina arbetsuppgifter genom fortbildning som systematiskt uppdaterar kompetens.

Vårdförbundet hade gärna sett att en myndighet fått ett bemyndigande att definiera och förtydliga vad som menas med tillräcklig omfattning. Därutöver behöver en utbildningsplan på individnivå vid medarbetarsamtalet tas fram. Genom detta kan vi uppfylla EU:s yrkeskvalifikationsdirektiv. I yrkeskvalifikationsdirektivet åläggs medlemsstaterna att uppmuntra utbildning och säkerställa att yrkesverksamma inom de yrken som omfattas av automatiska erkännande utifrån samordnade minimikrav på utbildningen, får möjlighet att hålla sig à jour med utvecklingen inom yrket och kontinuerligt kan uppdatera sin kompetens. Medarbetare bör arbeta kliniskt 80 procent av arbetstiden och beredas möjlighet till verksamhetsutveckling och utbildning under resterande 20 procent.

9.7.2 Hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar att regelbundet ta del av utbildning

Utredningens förslag: Hälso- och sjukvårdspersonal ska ha en skyldighet att regelbundet ta del av utbildning.

Vårdförbundet tillstyrker utredningens förslag att hälso- och sjukvårdspersonal ska ha en skyldighet att regelbundet delta i utbildning. För legitimerade yrkesgrupper ingår detta förhållningssätt som en naturlig del av ett yrkesliv. Men det är avgörande att arbetsgivarna ger de legitimerade yrkesgrupperna denna möjlighet.

9.7.3 Uppföljning av utbildning

Utredningens förslag: Vårdgivaren ska, i den patientsäkerhetsberättelse som upprättas den 1 mars varje år, dokumentera de möjligheter som har getts för hälso- och sjukvårdspersonalens regelbundna utbildning.

Vårdförbundet tillstyrker utredningens förslag. Vårdförbundets erfarenhet är att den rådande kompetensbristen och den nuvarande ekonomiska situationen medför att arbetsgivarna inte realisera kravet på utbildning. Förbundet ser därför positivt på förslaget att HSL och PSL ska kompletteras med skrivningar vilka innebär att vårdgivaren ska redovisa omfattningen av utbildningen i den årliga patientsäkerhetsberättelsen.

VÅRDFÖRBUNDET

Sineva Ribeiro

Förbundsordförande

Socialdepartementet

Dnr: S2025/01126

Vår referens: Josepha Lindblom

josepha.lindblom@vision.se

073-571 88 30

Remissvar på betänkandet **Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens (SOU 2025:63)**

Vision har givits möjlighet att lämna synpunkter på Socialdepartementets SOU 2025:63. Vision representerar 218 000 tjänstepersoner och är Sveriges femte största fackförbund. Medlemmarna jobbar i kommuner, regioner, privata företag och kyrkor. Stora medlemsgrupper inom hälso- och sjukvården är medicinska sekreterare, tandsköterskor och chefer. Det finns idag cirka 18 800 yrkesverksamma medicinska vårdadministratörer i Sverige, av dem är runt 11 600 medlemmar i fackförbundet Vision. Tandsköterskor finns det drygt 10 000 yrkesverksamma i Sverige varav runt 4 500 medlemmar är medlemmar i Vision.

Sammanfattning av Visions synpunkter

Vision avstyrker utredningens förslag att inte införa en skyddad yrkestitel för medicinska vårdadministratörer.

Vision avstyrker utredningens förslag om att inte införa en skyddad yrkestitel för tandsköterskor.

Vision tycker det finns goda skäl att införa skyddad titel för både medicinska vårdadministratörer och tandsköterskor. För bägge yrkena finns det idag en yrkeshögskoleutbildning med nationellt likvärdig utbildningsplan vilket skulle underlätta en reglering av yrkesgrupperna.

När det gäller medicinska vårdadministratörer är det främsta argumenten att det föreligger risker för patientsäkerheten om yrket inte regleras. Idag kan personer utan relevant utbildning anställas som medicinska vårdadministratörer, vilket utgör en risk för patientsäkerheten. Uppgifter kan dokumenteras och hanteras både felaktigt och olagligt, vilket kan leda till negativa konsekvenser för vårdpersonal och patienter, såsom sämre kvalitet och framför allt felaktig behandling.

Även för tandsköterskor är risken för patientsäkerheten huvudargumentet för ett införande av skyddad titel. Tandsköterskornas yrkesroll har förändrats under de senaste åren och arbetar idag mycket mer självständigt än tidigare. Eftersom yrket har genomgått en förändring finns ett behov av kvalitetssäkring för yrkesrollen. Då tandsköterska inte är en skyddad titel förekommer det att man tar in utbildad personal som successivt får lära sig yrket på plats för att sedan kalla sig tandsköterska. Detta gör tandvården både mindre effektiv och utgör ett hot mot patientsäkerheten.

Visions synpunkter på förslagen

6.3.12 Medicinska vårdadministratörer

Vision företräder yrkesgruppen medicinska vårdadministratörer, som har en central och avgörande roll i hälso- och sjukvården. Idag krävs det ingen särskild utbildning för att få använda titeln medicinsk vårdadministratör. Det kan medföra stora risker. Uppgifter kan dokumenteras och hanteras både felaktigt och olagligt, vilket kan leda till negativa konsekvenser för vårdpersonal och patienter, så som sämre kvalitet, betydande merarbete och framför allt felaktig behandling.

Medicinska vårdadministratörer arbetar i huvudsak inom regioner men även i kommuner och privata företag. Yrket genomgår en snabb förändring till följd av digitalisering och ett ökande administrativt ansvar inom vården, vilket gör behovet av en skyddad yrkestitel särskilt viktigt för att säkerställa kvalitet, tydliggöra kompetensområdet och främja en långsiktig kompetensförsörjning. Därför finns det ett behov av kompetensförsörjning och kvalitetssäkring för yrkesrollen så att det blir tydligt för arbetsgivarna vilket som är den medicinska sekreterarens kompetensområde.

Vision vill med detta remissvar framhålla behovet av en skyddad yrkestitel kopplad till en nationell utbildning för att säkerställa patientsäkerhet, kvalitet och tydlighet i vårdprocesserna. Vision avstyrker därför utredningens förslag att inte föreslå en skyddad titel för medicinska vårdadministratörer.

Yrkesrollens betydelse för patientsäkerheten

Medicinska vårdadministratörer utför den vårdnära administrationen, det vill säga den administration som genereras i samband med patientens vårdepisod och som innebär planering och uppföljning samt övrig patientadministration för att patienten ska få rätt vård, i rätt tid och av rätt resurser. De hanterar stora mängder känslig patientinformation och har ett ansvar för dokumentation, väntelistor, bokningar, diagnosklassificering och kvalitetssäkring. Detta arbete är direkt kopplat till patientsäkerheten och till att vården bedrivs i enlighet med Hälso- och sjukvårdslagens krav på trygghet, kontinuitet, säkerhet, tillgänglighet och jämlik vård.

I krisberedskap har medicinska vårdadministratörer en avgörande roll genom att säkerställa patientflöden, korrekt dokumentation och information, vilket frigör vårdpersonal för direkt patientarbete under en kris.

Att yrket idag inte är reglerat innebär att personer utan relevant utbildning kan anställas, vilket utgör en risk för patientsäkerheten. Felaktig och olaglig hantering av uppgifter kan leda till negativa konsekvenser för vårdpersonal och patienter, så som sämre kvalitet, betydande merarbete och framför allt felaktig behandling.

Utbildningsnivå

Den befintliga yrkeshögskoleutbildningen till medicinsk vårdadministratör är en väl definierad, tvåårig eftergymnasial utbildning med nationella föreskrifter. Den har funnits sedan januari 2022 och är kvalificerad nog att utgöra grund för en reglering med skyddad titel. Att tidigare utredningar främst utgått från högskoleutbildningar bör förstås i sitt historiska sammanhang. När utredningen *Kompetens och ansvar* gjordes 2009 hade YH-utbildningen ännu inte startat. I dag är yrkeshögskoleutbildning etablerad och bör anses vara en lämplig grund.

AI och uppgiftsväxling

Argumentet att digitalisering och AI skulle minska behovet av yrkesgruppen delar vi inte. Även om vissa arbetsuppgifter går snabbare att utföra på grund av AI kvarstår behovet av vårdadministrativ kompetens. AI och verktyg kopplade till automation är något som kommer att påverka alla yrken inom hälso- och sjukvården och Vision ser inte att det specifikt skulle kunna ersätta behovet av just medicinska vårdadministratörer. Tvärtom fyller medicinska vårdadministratörer en viktig funktion som lokalt stöd i vårdprocesser och patientadministrativa IT-system, och ansvarar ofta för utbildning och praktiskt stöd till andra yrkesgrupper. Detta stärker snarare behovet av reglerad kompetens.

Vision välkomnar AI-utvecklingen och tror att det är ett bra komplement snarare än ett hot för medicinska vårdadministratörer. Vi tror även att det kommer att vara räddningen för sjukvården framåt då det finns en möjlighet till uppgiftsväxling från vårdpersonal, som i dag administrerar i alltför stor omfattning och där medicinska vårdadministratörer idag har en kompetens som underutnyttjas.

Enligt McKinseys rapport "Tid till vård ger vård i tid" från 2019 lägger läkare nästan hälften av sin arbetstid på andra uppgifter än att möta och behandla patienter. Uppgiftsväxling från andra yrkesgrupper till medicinska vårdadministratörer skulle innebära administrativ avlastning för vårdpersonal och chefer, vilket bidrar till mer effektiv och säker vård, samt flera positiva effekter som kvalitetssäkring, snabbare vård, kortade väntetider och rimligare arbetsbelastning där kompetenser kommer till sin fulla rätt.

Internationella förhållanden

En skyddad yrkestitel skulle även underlätta validering av kunskap och kompetens för yrkesverksamma inom EU. Även om lagar och system skiljer sig åt mellan medlemsstater, skulle en tydligt reglerad utbildning och titel göra det enklare att bedöma kompetensen vid arbete eller etablering i Sverige och andra länder.

Sammanfattningsvis anser Vision att medicinska vårdadministratörer ska omfattas av en skyddad yrkestitel baserad på yrkeshögskoleutbildningen till medicinsk vårdadministratör. Det är avgörande för patientsäkerheten, vårdens kvalitet, jämlikhet och för tydligheten i den vårdnära administrationen.

En skyddad yrkestitel:

- Säkerställer en enhetlig och patientsäker vårdadministration.
- Tydliggör yrkesrollens kompetens och ansvar.
- Skapar trygghet för arbetsgivare och andra vårdprofessioner.
- Möjliggör uppgiftsväxling för en effektivare vård.
- Underlättar validering av kompetens inom EU.

Vision hade gärna sett att utredningen fått i uppdrag att se helheten i hälso- och sjukvården, där en skyddad titel för medicinska vårdadministratörer skulle bidra till en effektivare hälso- och sjukvård och underlätta för uppgiftsväxling. I den utmaning vi står inför, med en större andel åldrande befolkning, måste vi använda alla kompetenser rätt och med en skyddad titel skulle man kunna genomföra det i mycket större utsträckning och öka den totala vårdkapaciteten.

6.3.18 Tandsköterskor

Vision avstyrker utredningens förslag att inte införa en skyddad titel för tandsköterskor. Vi bedömer att det är både proportionerligt och välmotiverat att införa en yrkesreglering, då detta skulle bidra till ökad patientsäkerhet och stärkt förtroende för tandvården hos allmänheten.

Vision anser att den motivering som utredningen anför – att en skyddad titel inte är nödvändig eftersom tandsköterskor arbetar under tandläkares ansvar och överseende, samt att patientsäkerheten kan säkerställas genom utbildning, certifiering och fortbildning – inte är tillräcklig för att avstå från en reglering av yrket.

Att tandsköterskor, som deltar i avancerade behandlingar, till skillnad från undersköterskor och sjuksköterskor med liknande ansvar och arbetsuppgifter, inte ska omfattas av vare sig legitimation eller skyddad yrkestitel är svårt att förstå och svårmotiverat. En skyddad titel för tandsköterskor är nödvändig för att säkerställa patientsäkerheten.

Yrkesrollen har förändrats

Tandsköterskors yrkesroll har utvecklats mycket de senaste åren. Arbetsuppgifterna har gått från att mer assistera tandläkaren till att bli ett kvalificerat vårdyrke där tandsköterskan förväntas arbeta självständigt. Eftersom yrket har genomgått en förändring finns ett behov av kvalitetssäkring för yrkesrollen. Då tandsköterska inte är en skyddad titel förekommer det att man tar in utbildad personal som succesivt får lära sig yrket på plats för att sedan kalla sig tandsköterska. Detta gör tandvården både mindre effektiv och utgör ett hot mot patientsäkerheten. En skyddad titel skulle innebära att tandsköterskan verkligen besitter en viss kompetensnivå för yrket, till exempel med avseende på kunskap om behandling, patientsäkerhet och kunskaper om tandvård. Därigenom skulle kvaliteten och patientsäkerheten inom tandvården stärkas.

Risk för vårdskador

Att en person utan tandsköterskeutbildning kan kalla sig tandsköterska utgör stora risker för patientsäkerheten. Tandsköterskors arbete är avgörande för en fungerande tandvård. De arbetar bland annat med att förbereda behandlingsrummet och instrumenten för behandling, hantera sterilisering av instrument och material, ta röntgenbilder och avtryck av tänder och assistera tandläkaren under undersökningar och behandlingar. De utför egna behandlingar på delegation av tandläkare till exempelvis lägger de bedövning, profylaxbehandling, puts av fyllningar, borttagning av tandsten, och ger patienterna råd om tandhygien. De utför motiverande samtal, besöker BVC mottagningar och ger rådgivning till nyblivna föräldrar, besöker skolor och förskolor och ger rådgivning till elever, samt utför fluorsköljning och fluorlackning.

Tandsköterskor bemannar även receptionen, ger rådgivning och bokar akuttider. Att ha rätt kompetens för att kunna avgöra när en patient behöver komma in akut eller inte är av stor betydelse. När icke tandvårdsutbildad personal tar emot samtal och därför inte bokat in akuta patienter har det tyvärr lett till att patienter fått vårdskador som hade kunnat undvikas om det varit en utbildad tandsköterska som tagit emot samtalet i stället. För att kunna klara av tandsköterskans alla kvalificerade arbetsuppgifter krävs rätt utbildning och kompetens. Det är därför av största vikt att en skyddad titel för tandsköterskor införs. Det skulle inte bara höja kvaliteten och patientsäkerheten, utan även skapa en långsiktig trygghet för både patienter, arbetsgivare och yrkesutövare. Inom specialisttandvården utför tandsköterskor dessutom vissa behandlingar helt självständigt, vilket ytterligare understryker behovet av en tydlig yrkesreglering och en skyddad titel.

En effektivare tandvård

En reglering skulle även tydliggöra för arbetsgivaren vilken kompetens en medarbetare har och därmed underlätta arbetsledning, planering och förändrade arbetssätt. Detta eftersom en skyddad titel skulle säkerställa att tandsköterskan har rätt utbildning för att klara av vissa arbetsuppgifter. Det skulle i högre grad möjliggöra en uppgiftsväxling från tandläkare till tandsköterskor och kunna leda till en effektivare användning av tandvårdspersonalens kompetens.

Nationellt likvärdig utbildning på yrkeshögskola

Sedan 2016 har tandsköterskeutbildningen nationella föreskrifter vilket innebär att samtliga YH-utbildningar till tandsköterska i Sverige har samma utbildnings- och kursmål. Genom regleringen tydliggörs dessutom vilken kompetens en person med titeln tandsköterska har, vilket underlättar för övrig tandvårdspersonal och ger en ökad trygghet för patienten. En skyddad titel kan även bidra till att öka individens rörlighet och bredda arbetsmarknaden för tandsköterskor samt ge yrket en högre status.

Det krävs idag ingen särskild utbildning för att få använda titeln tandsköterska. En skyddad yrkestitel som är kopplad till både genomförd YH-examen för yrket skulle innebära en kvalitetssäkring av yrket, eftersom endast den som har ett bevis på att den har rätt kompetens får rätt att använda yrkestiteln tandsköterska.

Fackförbund och yrkesförbund eniga om skyddad titel

Idag kan en person som saknar adekvat tandsköterskeutbildning arbeta direkt i munnen på en patient, utan utbildning i vare sig hygien, anestesi eller röntgen. Detta kan medföra risker för patienten och för tandsköterskan själv. Med en ökande delegering på landets tandvårdskliniker blir det allt viktigare att tandsköterskorna har rätt kompetens. En skyddad titel för tandsköterskor är Vision inte ensamma om att förespråka. Även tandhygienister, tandläkare och arbetsgivare ställer anser att en skyddad titel för tandsköterskor behövs och har skrivit under Visions, Svenska Tandsköterskeförbundets och Unionens uppmaning om att skydda tandsköterskor yrkestitel

Övriga Norden skyddar yrkestiteln tandsköterska

Titeln tandsköterska är skyddad i majoriteten av EU länderna och i alla nordiska länder utom Danmark. Vision tycker att det borde ha tagits i större beaktning av utredningen. Sverige borde följa övriga länder, prioritera patientsäkerheten och skydda titeln tandsköterska.

Veronica Magnusson, förbundsordförande Vision

Till
TCO
Lise Donovan

Remissyttrande

Dnr S2025/01126 (SOU 2025:63)

Datum
2025-10-06

Vår referens/våra referenser
Handrin Afrasiabi

Remissvar över betänkandet SOU 2025:63 Behörighet och yrkesreglering inom hälso- och sjukvård och tandvård

Sammanfattning

Unionen avstyrker förslaget om att inte införa en skyddad yrkestitel för tandsköterskor. Vi anser att nuvarande ordning innebär en risk för både patientsäkerhet och arbetsmiljö, samt skapar oklarhet kring kompetenskrav i yrkesutövningen. Tandsköterskor är en tydligt avgränsad yrkesgrupp med väletablerade arbetsuppgifter som ofta kräver specifik teoretisk och praktisk kompetens. Ett skydd av yrkestiteln skulle tydliggöra ansvarsförhållanden och säkerställa en god och säker vård.

Övergripande kommentarer

Unionen vill understryka att frågan om skyddad yrkestitel inte handlar om att stärka en yrkesgrupps ställning av ekonomiska skäl, utan om att reglera en yrkesroll som redan idag bär ett omfattande ansvar för arbetsuppgifter som är direkt kopplade till patientsäkerheten.

Vi ser att regeringens förslag inte i tillräcklig grad beaktar den reella kompetensförskjutning som skett inom tandvården, där tandsköterskor i praktiken utövar arbetsuppgifter som kräver hög kompetens, ofta på delegation från tandläkare, men utan att det finns krav på formell utbildning. Detta skapar otydlighet för både arbetsgivare och kollegor, och kan i förlängningen äventyra både arbetsmiljö och patientsäkerhet. Arbetsuppgifterna är skyddade för att värna patientsäkerheten, ändå kan de delegeras. Det är inte rimligt att dessa uppgifter delegeras utan att man säkerställer formella kompetenskrav hos mottagaren.

Tandsköterskor deltar i avancerade behandlingar, som operationer i munnen och att ge bedövningsinjektioner, men till skillnad från sjuksköterskor och undersköterskor har de varken legitimation eller skyddad yrkestitel. Patienter kan därför inte veta vilken utbildning tandsköterskan har, trots att munnen är en del av kroppen och kräver samma hygienkrav som andra operationer. Tandsköterskor har även egna patienter, till exempel vid förebyggande tandvård för barn.

Vi vill även understryka vikten av att tandsköterskor har relevant utbildning, inte minst när det gäller hygienhantering inom tandvården. Hygienrutiner är nämligen en central del av det dagliga arbetet i tandvården. En utbildad tandsköterska har

genom sin yrkesutbildning fått både teoretiska kunskaper och praktisk träning i bas-
sal hygien, smittskydd, sterilteknik och infektionskontroll. Detta är avgörande för
att upprätthålla en säker vårdmiljö för både patienter och personal.

Det finns idag en 1,5-årig yrkesutbildning för tandsköterskor. Utbildningen är inte
reglerad – det är upp till arbetsgivaren att avgöra om någon kan arbeta som
tandsköterska. Det riskerar att skapa stor osäkerhet kring patientsäkerhet, arbets-
miljö och kompetensnivå för tandsköterskorna. Kompetenskravet från lagstiftaren
bör ställas på de yrkesgrupper som regelbundet utför arbetsuppgifterna, inte bara på
den som delegerar.

Vi vill här också påminna om att enligt tandvårdslagen (1985:125) ska all tandvård
bedrivas med god kvalitet och hög hygienisk standard. Det är ett lagstadgat ansvar
att säkerställa att vården ges med hänsyn till både patientsäkerhet och vetenskapligt
beprövad erfarenhet. När tandvårdsuppgifter utförs av personal utan formell utbild-
ning riskerar detta att stå i direkt strid med lagens intentioner. Att införa en skyd-
dad yrkestitel för tandsköterskor skulle vara ett viktigt steg för att uppfylla lagens
krav i praktiken.

Slutligen vill vi också lyfta fram den ekonomiska aspekten av detta. Det är inte
ovanligt att mindre kliniker, i ett försök att minska kostnader, väljer att anställa per-
sonal utan formell tandsköterskeutbildning och ändå låter dem utföra avancerade
arbetsuppgifter. När det saknas reglering kring vem som får kalla sig tandsköterska,
uppstår en situation där ekonomiska incitament riskerar att gå före patientsäker-
heten. Utan skyddad yrkestitel finns ingen garanti för att den som utför vårdrelate-
rade moment har den utbildning och kompetens som krävs, vilket skapar oaccep-
tabla risker, både för patienterna och för arbetsmiljön.

Utifrån ovanstående anser Unionen att yrkestiteln tandsköterska ska skyddas och
vår uppfattning är att vi på detta sätt säkerställer kvalitet och engagemang i verk-
samheten så intentionerna i tandvårdslagen, patientsäkerhetslagen, patientdatajour-
nallagen, regelverket kring tandvårdsstödet och hygienregler följs.

Synpunkter på förslag

Patientsäkerhet

Många av de uppgifter som tandsköterskor utför är skyddade enligt lag och kräver
särskild kompetens. Utan skyddad titel finns risk att dessa uppgifter utförs av per-
soner utan relevant utbildning, vilket kan äventyra patientsäkerheten.

Kompetens och ansvar

Det är orimligt att endast den som delegerar (t.ex. tandläkaren) bär det fulla ansva-
ret, när den som utför uppgiften inte omfattas av några formella kompetenskrav.
Yrkesgruppen tandsköterskor har redan en etablerad yrkesroll och en specifik YH-
utbildning (1,5 år), vilket motsvarar de kriterier som krävs för att motivera skyddad
titel.

Arbetsmiljö

Otydligheten kring kompetenskrav skapar stress och otrygghet för såväl tandsköterskor som övrig personal. När kompetensen inte är reglerad riskerar tandsköterskor att förlora möjligheten att utföra sina arbetsuppgifter vid byte av chef eller arbetsgivare.

Tydlighet och rättssäkerhet

En skyddad yrkestitel skulle underlätta för arbetsgivare att säkerställa rätt kompetens vid rekrytering. Det skulle också stärka allmänhetens förtroende för tandvården, där tydliga kompetenskrav är en självklarhet i andra legitimerade vårdyrken.

Ekonomiska incitament riskerar patientsäkerheten

I dag finns exempel på att mindre kliniker, i syfte att spara pengar, väljer att anställa personal utan formell tandsköterskeutbildning men ändå delegerar avancerade arbetsuppgifter. Utan en skyddad titel kan ekonomiska incitament gå före patientsäkerheten, vilket är en oacceptabel utveckling.

Överensstämmelse med tandvårdslagen

Enligt tandvårdslagen (1985:125) ska tandvård bedrivas med god kvalitet, hög hygienisk standard och med hänsyn till patientsäkerheten. Att tillåta vårduppgifter att utföras av utbildad personal står i strid med lagens intentioner. En skyddad titel för tandsköterskor skulle bidra till att säkerställa att vården bedrivs i enlighet med lagen.

Peter Hellberg, Förbundsordförande, Unionen

Arbetsbeskrivning för utbildade tandsköterskor

Bemöta patienter på ett kompetent sätt och ansvara för patientsäkerhet som gör att alla patienter kan känna sig lugna och trygga.

Arbetsuppgifter

Smittskydd, hygien och sterilisering

Ta hand om använda instrument på korrekt vis. Genomföra dagliga kontroller av autoklav, vacuumtest, BOWIE&DICK-test. Vid samtliga körningar ska ett TST-test göras. Köra alla instrument som kräver det i ultraljudsbad och därefter i diskdesinfektor. Kontrollera att programmet är godkänt och att instrumenten är höggradigt rena. Packa instrument som ska penetrera vävnad i avsedda förpackningar. Köra instrument i autoklaven och kontrollera att de är sterila. Dokumentera alla test och körningar i ett protokoll. Kontroll, rengöring och genomgång av maskiner och utrustning i sterilen varje vecka.

Ställa i ordning brickor för olika behandlingar, samt sortera instrument och annan utrustning på avsedd plats.

Fylla på förbrukningsmaterial vid behov och förbereda inför nästa patientbehandling.

Hantera farligt avfall, kontaminerat avfall och stickande/skärande avfall enligt alla regler och föreskrifter. Ansvara för att amalgamavskiljare och sekretkärl sköts samt att regelbundna vattenprover tas och enligt föreskrifter. Ansvara för att servicetekniker genomför årlig validering av autoklav, diskdesinfektor och annan utrustning som kräver detta.

Tillkallar servicepersonal när utrustningen slutar fungera i sterilen och behandlingsrum.

Tillse att skyddskläder blir beställda, tvättade och lagade.

Följande myndigheter har ansvar för tillsyn av att regler och föreskrifter följs:

Kommunens Miljö- och hälsoskydd

Socialstyrelsen

Inspektionen för vård och omsorg

Behandlingsrum

Ansvarar över ett-tre behandlingsrum. Ytdesinficera samtliga ytor, spola igenom slangar och munstycken, sätta på röntgen och dator.

Duka fram den utrustning och material som behövs inför behandlingen.

Ytdesinficera alla kontaminerade ytor efter patient.

Duka av allt material och bära ut i sterilen efter varje patient.

Fylla på material och förbrukningsvaror.

Utföra hygienprogram för unit för att säkerställa riskfri användning och funktion, göra rent silar, stänga av röntgen och dator.

Patientbehandling

Planeringsmöte för att förbereda dagens patientbehandlingar.

Ta emot patienten och ta in hen på behandlingsrummet och informera om dagens undersökning/behandling.

Ta anamnes/hälsodeklaration.

Ta röntgenbilder på tandläkares anmodan.

Fotografera intraoralt och extraoralt.

Lägga infiltrationsanestesi/bedövning på delegation från tandläkare.

Ta avtryck av tänder för provisoriska tänder och broar.

Scannar intraoralt inför protetisk behandling.

Assistera tandläkare under behandling t ex undersökning, tandlagning och operation.

Framställer och cementerar provisoriska kronor och broar.

Föra journal och fylla i vådrapporter.

Lämna information och svara på frågor från patienten om Försäkringskassans regler och högkostnadsskydd.

Registrera åtgärds-koder/debitering för redovisning gentemot Försäkringskassan. Boka tider för fortsatt behandling och uppföljning.

Förbereda underlag och skicka dem till Försäkringskassan efter tandläkarens godkännande och signering.

Egna patientbehandlingar

Utföra självständig profylaxbehandling på barn och vuxna t ex ta bort tandsten, polera, blåstra och fluorlacka tänder.

Göra provisoriska fyllningar på patienter som t ex har en trasig fyllning och recementera lossade kronor.

Utföra självständig tandblekning på kliniken.

Ta salivprov för att utreda muntorrhet.

Introduktion och invänjning av barn inför behandling.

Instruera och informera patient om munhygien och förebyggande tandvård.

Göra kostnadsberäkningar på vissa patienter när tandläkaren beslutat om behandling.

Ta avtryck för blekskenor, fluorgelskenor, essixskenor, mjuka bettskenor och studiemodeller. Slå ut och tillverka modeller i gips. Tillverka skenorna och i vissa fall lämna ut dem till

patient. Utföra tandblekning på kliniken och instruera patient i hemmablekning. Utföra efterkontroll.

Scanna för hårda bettskenor.

Ansvar och tillsyn när det gäller delegering av patientbehandling och egna patienter har Socialstyrelsen och när det gäller röntgen är det Strålsäkerhetsmyndigheten som har ansvaret.

Administration och inköp

Tidbokshantering och boka in patientbesök. Fylla återbudstider med andra patienter, sköta ombokningar och avbokningar. Flytta patienter p g a akutfall.

Kalla patienter per post, SMS och telefon.

Uppföljning av genomförda behandlingar per telefon.

Scanna in patientjournaler, skicka efter journalförfrågningar, scanna in dokument som följesedlar från dentallaboratorier, remissvar och journalbegäran.

Skicka handlingar till Försäkringskassan och försäkringsbolag.

Fakturerings, ekonomihantering, betalningspåminnelser och inkasso.

Registrering och rapportering till Landstinget gällande övertagande av barnpatienter, vådrapporter, Nödvändig Tandvård, Särskilt Tandvårdsbidrag (STB) samt förhandsbedömningar.

Schemaläggning av behandlingsrum och personal samt särskilt semesterschema.

Beställning och inköp av förbrukningsvaror, apoteksvaror, implantat och operationsmaterial samt uppackning och inventering av varor.

Ha kontakt med dentallaboratorier angående tandtekniska arbeten som beställs och tas emot.

Uppdatera hemsidan, sociala medier och telefonsvarare.

Handledning

Tar emot och handleder elever från tandköterskeutbildning när de har praktik, lärande i arbete.

Reception

Ta hand om all form av patientkontakt, besökande patienter, telefon, e-post, information och rådgivning, tolkbokningar, ringa taxi/färdtjänst och lämna ut undersökningsprotokoll.

Skickar välkomstbrev/tid till nya patienter.

Ta emot kortbetalningar och andra former av betalningar, samt kontera på rätt kostnadsställen, skriva fakturor och kreditfakturor samt hantera kassarutiner. Ta hand om supportärenden för betalterminalen och telefonväxeln/datorsupport.

Ta emot post, öppna paket med dentalarbeten, registrera in arbetena i journal/tidbok. Sortera in dessa hos respektive tandläkare. Ta med posten, lämna in dentalarbeten.

Ekonomi och redovisning, dagsavslut i kortterminalen och journalsystemet och eventuell kontantkassa.

Ansvara för ordning och allmän trivsel i väntrum och patienttoalett.

Övrig information

Ovan avser en tandsköterska utan specialistkompetens. Det finns specialistkompetens inom exempelvis tandreglering, operation, barntandvård och sjukhustandvård vilket innebär att listan kan utökas. Flera av dessa är vidareutbildningar på högskolenivå som omfattar två års studier.